

er blevet beskæmmet. Det var jo grundlovsfædrenes faste tro på, at forfatningen ville frigøre folkets skabende kræfter, der førte forfatningsværket til sejr. Og når vi lader tanken strejfe den vældige vækst i nationens materielle ydeevne, produktionens nuværende omfang og alsidighed i sammenligning med fortidens — næsten hele industrien er jo blevet til i den periode —, da har en lovgivningsmagt med blik for teknikkens skelsættende frembrud og i føling med folkets krav utvivlsomt sin del af æren herfor. Tænk blot på løsningen af båndene på landbrugets hidtidige besiddelsesformer, på næringslovens frigørelse af håndværk og handel, og på, at så at sige hele vort jernbanenet er udbygget i dette århundrede! Men det var tillige grundlovgivernes hensigt, at *hele* folket skulle være med til at varetage det fælles vel, give „fællestanken“ udtryk. Derfor er den omhyggelige pleje af almenoplysningen, som vi ser den realiseret i vort skolevæsen, også i nærmeste pagt med folkestyrets idé. I overensstemmelse med disse forudsætninger blev ved grundlovsrevisionen 1915 store grupper af medborgere, der hidtil havde stået i skygge, inddraget i og fast knyttet til folkestyret. Og i en voksende forståelse af *alles* samhörighed og solidaritet er hele vor sociale lovgivning bygget op, spændende fra børnene til de gamle, omfattende de syge og hjælpeløse og de økonomisk mindst modstandsdygtige. — Grundlovgivernes program indeholdt jo også påbudene om ordning af kommunernes selvstyre og om retsplejens selvstændiggørelse, dens offentlighed og mundtlighed og folkelige elementers medvirken ved dens udøvelse. Og uden at jeg her vil forsøge en opregning af vor lovgivnings mangfoldige og stadig talrigere forgreninger, vil jeg dog eksempelvis pege på de mægtige opgaver, der her er løst ved hele kommunestyrets organisation og ved vor retsplejes gennemgribende modernisering.

I folketingets takkeadresse til kongen, som den blev vedtaget enstemmigt den 4. februar 1850, betegnes grundloven som det urokkelige grundlag for vor fremtids udvikling. Selvom forfatningen har sine brist, og selvom det ar-